

CONTRIBUȚII PRIVIND MODUL DE ORGANIZARE A BRESLEI ROTARILOR ȘI A BRESLEI STRUNGARILOR ÎN LEMN DIN RÎȘNOV (JUD. BRAȘOV)

de VASILE SÂRBU

Dezvoltarea meșteșugurilor din orașul Rîșnov (jud. Brașov), precum și modul lor de organizare în epoca feudală, nu a format pînă în prezent obiectul unui studiu de specialitate. Descoperirea recentă a statutelor breslei rotarilor, a statutelor breslei strungarilor în lemn și a altor documente inedite pe care le reproducem în anexă, ne dă posibilitatea să aducem cîteva lămuriri în această privință.

Trebuie să menționăm de la început că dezvoltarea Rîșnovului s-a desfășurat în strînsă dependență și concomitent cu înflorirea economică a orașului Brașov, care încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea ajunsese unul dintre cele mai importante centre economice din Transilvania, iar ceva mai tîrziu, alături de el, Rîșnovul devine al doilea tîrg din Țara Bîrsei, fiind menționat în documentele medievale ca *tîrg* avînd juzii și jurații săi¹, fapt ce justifică evoluția vieții sale economice.

„La dezvoltarea economică a Rîșnovului a contribuit în mare măsură și așezarea sa geografică, de-a lungul importantului drum comercial care lega orașul Brașov“,² prin trecătoarea Branului, cu Țara Românească, principala piață de desfacere a mărfurilor brașovene și rîșnovene. De asemenea trebuie menționat că prin drumul de pe „Valea Rîșnoavei“ se făcea legătura directă cu așezările de pe valea Prahovei.

Despre participarea activă a Rîșnovului medieval la relațiile economice dintre Țara Românească și orașul Brașov ne vorbesc numeroase privilegii comerciale și diferite înscrisuri. Astfel:

„În privilegiul comercial³ acordat de Mircea cel Bătrîn orașului Brașov în anul 1413, alături de judele Valentin al Brașovului sînt amintiți și

¹ Nicolae Iorga, *Brașovul și României*, București, 1905. p. 114, după Emil Micu, *Cetatea țărănească a Rîșnovului*, Brașov, 1969, p. 10.

² Emil Micu, *op. cit.*, p. 10.

³ Ioan Bogdan, *Relațiile Țării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*, București, 1902, p. 16 și 36.

delegații Rîșnovului, Martinius și Crusius, iar în privilegiul din 21 noiembrie 1421 prin care Radu, domnul Țării Românești „la rugămintea pîrgarilor din Brașov întărește așezămintele ce le-au avut de la strămoșii domniei mele pentru vămi prin toate tîrgurile din țara domniei mele și pe drumul Brașovului pînă la Brăila“ se arată că din delegația venită la Tîrgoviște, pentru a obține confirmarea vechilor privilegii făcea parte și *Cîrstea din Rîșnov*⁴.

„În anul 1427, printr-un privilegiu acordat de regele Sigismund de Luxemburg, Rîșnovul obține dreptul de a ține tîrg săptămînal“⁵. Acest fapt confirmă existența la acea dată a unei intense activități economice la Rîșnov și stimulează pentru viitor dezvoltarea diferitelor ramuri de producție.

De la această dată Rîșnovul, ca piață comercială și centru de producție a mărfurilor, apare tot mai des în documentele medievale, fiind menționat alături de alte centre economice importante ale Transilvaniei.

Pentru ilustrarea acestei afirmații, amintim scrisoarea din anul 1516 adresată brașovenilor de către Neagoe Vodă Basarab în care se spune: „Dacă veți slobozi însă dumneavoastră pe negustorii noștri să cumpere și să vîndă peste tot în țara înălțimii sale Craiului și la *Oradea* și la *Cluj* și la *Timișoara* și în *Rîșnov* și în Țara Bîrsei, atunci vom slobozi și noi pe oamenii dumneavoastră peste tot în țara noastră să fie volnici ca să vînză și să cumpere în țara noastră“⁶.

Deși valoarea mărfurilor expuse în comerț de producătorii și negustorii rîșnoveni pe piețele Țărilor române era destul de mică în comparație cu valoarea mărfurilor brașovene, totuși dacă ne referim la celelalte comune fruntașe din Țara Bîrsei ca: Codlea, Feldioara și Prejmer, se constată că Rîșnovul ocupa în această privință primul loc după Brașov.

Acest fapt este pe deplin confirmat încă din secolul al XVI-lea de următoarele date statistice, extrase din *Anexele* lucrării lui Radu Manolescu⁷, intitulate:

⁴ *Ibidem*.

⁵ Emil Micu, *op. cit.*, p. 11.

⁶ Ioan Bogdan, *op. cit.*, p. 80-81.

⁷ Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul sec. XIV—XVI*, București, Edit. științifică, 1965, p. 259—304.

„Participarea localităților și activitatea participanților la negoț din Țara Românească, Moldova, Transilvania și alte țări la comerțul cu Brașovul“. Prima jumătate a secolului al XVI-lea

Anul	Brașov	Șchei	Codlea	Feldioara	Prejmer	Rîșnov
1	2	3	4	5	6	7
sfirșit sec. XV	246 863 asp. 63 part. 143 tr.	60 065 a 19 p 36 t	4 100 a 1 p 1 t	— — —	2 240 a 2 p 2 t	3 520 a 3 p 3 t
1503	3 024 113 asp. 108 part. 245 tr.	301 644 a 60 p 179 t	— — —	— — —	— — —	30 240 a 5 p 11 t
1529	515 869 asp.	280 170 a	—	—	—	3 920 a
1530	74 part. 184 tr.	89 p 379 t	— —	— —	— —	4 p 5 t
1543	371 950 asp. 94 part. 243 tr.	549 265 a 107 p 608 t	— —	— —	— —	29 360 a 20 p 30 t
1545	459 510 asp. 98 part. 249 tr.	407 605 a 101 p 460 t	— — —	— — —	740 a 2 p 2 t	23 580 a 13 p 19 t
1546	359 635 asp. 109 part. 268 tr.	391 480 a 95 p 477 t	— — —	— — —	4 170 a 6 p 8 t	20 920 a 11 p 17 t
1547	351 340 asp. 113 part. 297 tr.	408 150 a 92 p 522 t	— — —	7 —	640 a 2 p 2 t	17 630 a 13 p 21 t
1548	384 219 asp. 124 part. 283 tr.	432 784 a 129 p 517 t	360 a 1 p 1 t	— — —	560 a 1 p 1 t	17 830 a 10 p 12 t
1549	486 125 asp. 115 part. 304 tr.	449 100 a 96 p 601 t	— — —	250 a 1 p 1 t	550 a 2 p 2 t	29 340 a 15 p 26 t
1550	346 285 asp. 128 part. 263 tr.	425 680 a 136 p 545 t	— — —	— — —	— — —	33 430 a 17 p 35 t
1551	212 074 asp. 88 part. 181 tr.	299 200 a 92 p 376 t	— — —	— — —	600 a 1 p 1 t	29 130 a 8 p 18 t
1554	187 500 asp. 68 part. 147 tr.	410 150 a 112 p 557 t	— — —	— — —	— — —	19 800 a 5 p 16 t

Obiectul comerțului rîșnovean în evul mediu consta în produse naturale și în produse meșteșugărești.

O statistică din anul 1832 ne arată că la acea dată în Rîșnov existau 3 bresle și anume:

- a) breasla țesătorilor cu 44 de meșteri;
- b) breasla rotarilor cu 25 de meșteri;
- c) breasla strungarilor cu 12 meșteri⁸.

Cînd au fost organizate pentru prima dată aceste bresle la Rîșnov și în ce mod, în actualul stadiu al cercetărilor este greu de stabilit cu precizie, dar existența a două dintre ele (a rotarilor și a strungarilor în lemn) pe bază de statute se constată cu certitudine în primele decenii ale secolului al XVII-lea.

Pînă la organizarea meseriașilor din Țara Bîrsei în bresle, activitatea lor era supravegheată și coordonată de dispozițiunile Magistratului de la Brașov. Concludent în acest sens este un document din jurul anului 1500 referitor la țesătorie, cea mai veche și mai răspîdită activitate meșteșugărească din Țara Bîrsei. Documentul respectiv⁹ arată că Magistratul din Brașov a hotărît „că nici un țesător de pînză de la sat cu excepția tîrgurilor Prejmer, Rîșnov, Codlea și Feldioara să nu aibă voie a ține calfe și ucenici. Ucenicii țesătorilor din cele 4 tîrguri trebuia să facă 3 ani ucenicie“. Dispozițiuni de acest fel pentru secolul al XVI-lea vor fi existat și pentru celelalte meșteșuguri.

La 1 mai 1616 țesătorii din Codlea primesc un statut propriu, iar la 4 aprilie 1619 obțin un statut și țesătorii din Feldioara. Nu se cunoaște data cînd au primit în mod oficial un statut propriu țesătorii din Rîșnov, deoarece statutele lor nu au fost încă descoperite, dar din toate breslele rîșnovene, breasla țesătorilor a fost în tot timpul cea mai puternică avînd cel mai mare număr de meșteri și ucenici¹⁰.

În ceea ce privește breasla rotarilor și breasla strungarilor în lemn din Rîșnov, „statutele“¹¹ descoperite de noi ne oferă suficiente informațiuni pentru a le putea contura modul de organizare și activitatea.

⁸ E. Limona, *Colecția recensămintelor populației din Brașov și Țara Bîrsei anii 1526—1917* mss. p. 44—48. Arh. st. Brașov

⁹ E. Moisuc, *Industria textilă din Brașov și Țara Bîrsei — catalog de documente 1413—1820*, vol. I., București, 1960, p. 31 — Document nr. 22 cca 1498—1514.

¹⁰ E. Moisuc, *op. cit.*, p. 33; ne prezintă amănunte interesante: „Nu se știe cînd vor fi primit statutul cei din Rîșnov, dar probabil destul de timpuriu căci în 1769 breasla din Rîșnov avea un număr mare de membri cu mult mai mare decît Prejmerul și Feldioara. Astfel Codlea număra 104 maeștri, 24 calfe, 31 ucenici. Rîșnovul număra 54 maeștri, 20 calfe, 4 ucenici. Feldioara număra 7 maeștri, iar Prejmerul număra 2 maeștri, 1 calfă și 1 ucenic“.

¹¹ Originalul statutelor breslei strungarilor în lemn se găsesc la Arh. st. Brașov — Actele breslelor pachet I, actul nr. 57, orig. 4 file (35×22), filigran, iar originalul statutelor breslei rotarilor se găsesc în posesia prof. Vasile Sărbu, care le va dona la Muzeul județean Brașov pentru a servi ca exponat.

BRESLA ROTARILOR RÎȘNOVENI

Statutele breslei rotarilor redactate în limba germană — prezentate de noi —, poartă ca dată a confirmării lor de către autoritățile brașovene anul 1723. Ele reproduc statutele din anul 1620 păstrate în comuna învecinată Cristian, unde exista de asemenea o breaslă a rotarilor, care pînă în anul 1723 făcuse parte din breasla rotarilor rîșnoveni.

Existența rotarilor rîșnoveni este menționată însă documentar cu mult înaintea anului 1620. Astfel, rotarii rîșnoveni sînt pomeniți încă din anul 1522 cînd execută roțile pentru două archebuze cumpărate de rîșnoveni de la Brașov pentru întărirea apărării cetății lor. Faima rotarilor rîșnoveni era destul de cunoscută în secolul al XVI-lea și aceasta rezultă din faptul că în primăvara anului 1540 rotarii rîșnoveni primesc comanda să execute „roți pentru tunurile regelui, primind pentru munca lor 17 florini“¹².

În primele două decenii ale veacului al XVII-lea rotarii rîșnoveni se organizează în breaslă, obținînd în anul 1620 un statut, în baza căruia își desfășoară activitatea pînă în anul 1718, „cînd o mare parte din Rîșnov fiind mistuită de un incendiu catastrofal“¹³, au ars și statutele breslelor din localitate.

În anul 1723 conducerea breslei rotarilor din Rîșnov cere Magistratului Brașovului refacerea statutului „în baza unei copii păstrate la rotarii din comuna învecinată Cristian“,¹⁴ care făceau parte din aceeași breaslă.

În luna mai 1723, ținîndu-se seama de această copie a vechiului statut din 1620, precum și de dispozițiile breslei rotarilor din Brașov, de care depindea breasla din Rîșnov, „s-a alcătuit noul statut al breslei rotarilor din Rîșnov“¹⁵, care a format baza legală a activității acesteia pînă la desființarea ei din anul 1872.

Refacerea și confirmarea statutelor din anul 1723, au fost consemnate în actul oficial¹⁶ nr. 492 din mai 1723, în felul următor:

„492 — 1723 mai 10 Brașov — Stephanus Fillstich judecător Georgius Drauth fost judecător, Georgius Czako chestor și ceilalți jurați din Sfatul Or. Brașov confirmă statutul de breaslă al rotarilor din Rîșnov, prezentat

¹² Julius Gross și Ernst Kühlbrandt, *Die Rosenauer Burg*, Viena, 1896, p. 6; se menționează de autori că datele și informațiile au fost extrase din procesul-verbal al consiliului comunal din Rîșnov (mss.).

¹³ I. Gross și E. Kühlbrandt, *op. cit.*, p. 26.

¹⁴ Statutul rotarilor (Vezi fig. 1).

¹⁵ Idem fig. 1—4.

¹⁶ Arh. st. Brașov. Actele breslelor pachet II, nr. 139, copie, 2 f. (32,2×21 cm.) și nr. 140.

de către Hannes Schnabels Wortman, Georg Mähbürger și Knorren Merten din Cristian, staroști. Cu ocazia incendiului târgului Rîșnov în 1718 a ars și statutul lor dat de autoritățile brașovene în 1620 nemairămînînd decît o copie la Cristian cu care forma o singură breaslă și avea un singur statut. Această copie este revizuită, colaționată cu statutul rotarilor din Brașov și confirmată¹⁷.

Statutul breslei rotarilor rîșnoveni din anul 1723, prefațat de un preambul în care se descriu pe larg împrejurările expuse în actul de mai sus, cuprinde 15 articole, prin care se reglementează organizarea și activitatea breslei respective.

Art. 1 prevede obligativitatea unei adunări generale la sfîrșitul fiecărui an, a tuturor membrilor, pentru alegerea conducerii, verificarea socotelilor și citirea statutului.

Art. 2 se referă la normele de conduită socială dintre membrii breslași, prevăzîndu-se sancțiuni pecuniare pentru cazurile de indisciplină.

Art. 3 și 4 se referă la naționalitatea membrilor breslei. Deși art. 3 enunță preferința pentru ucenicii de națiune germană, prevăzînd pentru aceștia termenul de 2 ani, art. 4 cuprinde o dispoziție progresistă, admițînd la învățarea meseriei și deci în breaslă și alte naționalități: „Dacă un străin vrea să învețe meserie va trebui să plătească 3 fl. și să muncească 3 ani de zile neîntrerupt“¹⁷.

Art. 5 se referă la disciplina ucenicilor, prevăzînd pedepse pecuniare pentru „contrazicerea meșterului“ și pentru fuga de la locul de muncă „... Iar dacă fugе și a treia oară nu va mai fi primit de loc“¹⁸.

Art. 6 prevede obligativitatea pentru meșteri de a primi pe ucenicii lor după terminarea stagiului, în calitate de calfe, plătindu-le un florin pe an, și dîndu-le, după executarea a trei roți, lemn pentru confecționarea unei roți proprii.

Dispozițiunile privind examenul de trecere a calfelor în rîndul meșterilor sînt formulate în art. 7 în felul următor: „După ce a împlinit un an de calfă și înainte de a se căsători pentru a intra în rîndul meșterilor va face de probă o căruță întregă cu toate accesoriile spre a dovedi măiestria sa și pentru aceasta va plăti 3 florini. Dacă însă acesta a greșit la facerea acestei căruțe va fi pedepsit“.

După trecerea acestui examen, de înaltă calificare, tînărul meșter are de ales, după cum prevăd art. 8 și 9 modul exercitării meseriei sale în cadrul breslei. El poate rămînea alături de vechiul său meșter, fiind plătit cu

¹⁷ Statutul rotarilor (Vezi fig. 2).

¹⁸ Idem.

14 florini anual sau să devină meșter de sine stătător în cadrul breslei, lucrînd în aceleași condițiuni ca ceilalți breslași.

Art. 9 interzice tînărului meșter de a primi ucenici timp de 3 ani de la trecerea examenului. Această dispoziție are un caracter profesional și pedagogic. Munca tinerilor meșteri era riguros controlată de conducerea breslei, iar cei trei ani de exercitare, pe cont propriu, a meseriei erau socotiți absolut necesari pentru desăvîrșirea în meserie. Pe de altă parte, în timpul celor trei ani tînărul meșter cîștiga o experiență profesională, putînd deveni și un bun pedagog pentru pregătirea viitorilor săi ucenici.

Articolele 10 și 11 cuprind norme privind ajutorul material în cadrul familiei fiecărui breslaș și sprijinul dintre membri în cadrul breslei. Astfel art. 10 prevede că „Dacă moare un meșter și acesta are un fiu atunci acesta va lucra la mama lui cît timp aceasta va rămîne văduvă“, iar art. 11 precizează că „Dacă un meșter devine sărac și are un fiu pentru care nu are de lucru atunci acesta îl va putea da la altul spre a învăța meseria. Meșterul îi va da mîncare și 1 florin, iar tînărul ucenic nu va plăti nimic“.

Articolul 12 obligă pe meșterii conducători ai breslei să aibă personal de serviciu. Această dispoziție urmărește să asigure — după concepția medievală — prestigiul conducătorilor breslei față de ceilalți membri.

Articolele 13 și 14 se referă la calitatea produselor breslei și la muncă meșterilor. În acest sens membrii care fac parte din comisia de verificare a breslei sînt obligați ca în fiecare trimestru să inspecteze de mai multe ori atelierele breslașilor și să verifice calitatea obiectelor executate și calitatea materialului lemnos întrebunțat. Orice defecțiune este pedepsită cu amendă, iar dacă acestea se repetă se putea ajunge pînă la îndepărtarea membrului din breaslă. Luarea dreptului de a profesa meseria fiind considerată ca o pedeapsă extrem de gravă, ea nu putea fi pronunțată decît de breasla rotarilor din Brașov care tutela activitatea breslei rotarilor din Rîșnov.

De asemenea, în atribuțiunile breslei tutelare de la Brașov intra și dreptul confiscării produselor necorespunzătoare ale rotarilor rîșnoveni. Ambele sancțiuni, luarea dreptului de a profesa meseria și confiscarea mărfurilor erau pronunțate prin hotărîre judecătorească.

În ultimul articol al statutelor, articolul 15, se stipulează dependența directă a breslei rotarilor de la Rîșnov, în ceea ce privește organizarea și activitatea ei, față de breasla rotarilor din orașul Brașov, care își asigura astfel calitatea ei de organ tutelar.

Întrucît fiecare articol din aceste statute oglindește mai detaliat viața și modul de organizare al acestei unități economice medievale, socotim util să le redăm în facsimil, în anexa lucrării, deoarece nu au fost publicate pînă acum.

STATUTUL BRESLEI STRUNGARILOR ÎN LEMN

Statistica din anul 1832 ne arată că la acea dată numărul strungarilor în lemn din Rîșnov era de 12 meșteri¹⁹. Comparativ cu breasla țesătorilor care avea 44 meșteri și cu breasla rotarilor cu un număr de 25 meșteri breasla strungarilor în lemn apare cu cel mai mic număr de meșteri. Acest fapt se explică prin aceea că strungarii în lemn din Rîșnov deserveau mai mult interesele locale, fiindu-le interzisă producția unor mărfuri „de valoare” și de largă circulație ca: ploștele acoperite cu ceară, lucrul de șurub și lucrul pictat²⁰. Executarea acestor produse era rezervată numai breslei strungarilor în lemn din orașul Brașov, care excludea orice concurență în desfacerea mărfurilor ușor vandabile.

Cînd a luat ființă breasla strungarilor în lemn din Rîșnov este greu de stabilit cu precizie. Aceasta, întrucît în 1718, cu ocazia marelui incendiu din Rîșnov au ars și statutele breslei strungarilor în lemn din localitate, nerăzîrînd nici o copie de pe vechile statute care ar fi menționat data redactării lor. De aceea reconstituirea și aprobarea noilor statute a întîmpinat unele dificultăți. Deși cererea de reconstituire a statutelor a fost înaintată în anul 1723, procedura de refacere și de confirmare a noilor statute a fost tergiversată timp de 6 ani, deoarece breasla strungarilor în lemn din Brașov urmărea să-și mențină monopolul acestei producții pe piața internă și externă, vreme cît mai îndelungată. Breasla strungarilor în lemn din Brașov contesta în același timp dreptul strungarilor rîșnoveni de a executa anumite articole printre care și confecționarea ploștilor.

În fața acestei situații, strungarii rîșnoveni s-au adresat în luna ianuarie 1723 consiliului orașului Brașov, care consemnează în felul următor acțiunea acestora de reconstituire a statutelor:

„Noi, Ștefan Filstich, jude, Lucas Seuler, doctor în medicină — jude adjunct, Martinus Schneeweis, G. S. senior, Chak, I. D. V. P., I. N., P. Chr., M. E., S. W., G. I. fiu, M. L., C. N., A. S. și B. W. W., cu toți jurați din consiliul (sfatul) orașului liber regesc Brașov din Transilvania dăm dovadă prin prezentul document și dăm de știre la toți și mai ales la aceia cărora li se cuvine să o afle, că în adunarea obișnuită a sfatului nostru au apărut

¹⁹ E. Limona, *op. cit.*, p. 44—48.

²⁰ Arh. st. Brașov. Actele breslelor, pachet I, nr. 60, text germ. — Document al Magistratului prin care se face cunoscut obiectul diferendului dintre cele două bresle ale strungarilor din Rîșnov și Brașov.

în fața noastră bărbați onoabili și cetățeni ai târgului regal Rîșnov anume Peter Schnabel crainic, Georg Thiess staroste și Georg Kleinhais cel mai tânăr meșter al țehului în numele lor și al celorlalți conmeșteri (colegi) ai breslei onorabile a strungarilor de lemn din numitul Rîșnov, arătînd că din cauza incendiului de care a fost lovită în anul 1718 localitatea domniei voastre au suferit pierderea statutelor de breaslă ce le-a fost conferită de onorabila autoritate a orașului. În consecință neavînd de atunci nici un alt scris în mîinile lor, după care ar putea să trăiască conform unor statute și regulile de breaslă și neavînd posibilitatea să înlătore abuzurile și să se apere la nevoie contra prejudiciilor și contra amestecului nejustificat. Dînșii prin urmare doresc să solicite și să roage pe noi ca să admitem de a fi supuse cenzurii articolele lor — pentru a menține mai departe breasla — cu păstrarea obiceiurilor și tradițiilor existente”²¹.

Pentru constatarea existenței vechilor statute și a conținutului lor consiliul orașului Brașov procedează la audierea unor martori, demni de încredere. Întrucît depozițiile acestor martori ne dau prețioase informații, privind nu numai viața și activitatea breslei strungarilor în lemn din Rîșnov, dar și a relațiilor ei comerciale cu diferite regiuni, le redăm în întregime, fiind documente a căror importanță nu mai poate fi contestată.

„Anul 1723, 28 ianuarie se stabilește și se specifică următorul atest privind diferendul ivit între strungarii din Rîșnov cu breasla strungarilor în lemn din Brașov, prezenți fiind domnii cinstiți și onorabili Christian Braser și Valentin Tartler.

Testimoniu I. Toma Schnabel judele din Rîșnov în vîrstă de 61 ani depune mărturie conform jurămîntului său pe care l-a depus în calitate de jude anume: el auzise de la tatăl său Mihai Schnabel care fusese și el la rîndul său strungar în lemn înainte de mai mulți ani în dese ocazii că strungarii din Rîșnov ar fi confecționat în pădure timp de o lună ploști, strînse în grămezi vînzîndu-le atît la târgul săptămînal brașovean sau ducîndu-le cu carul la târgul de țară de la Cîmpulung, putîndu-le vinde fără nici o restricție au obținut după ele multe parale. El mai știe că fratele său Mihail Schnabel de asemenea strungar ar fi făcut tot timpul ploști acoperite cu ceară vînzîndu-le la târgul din Brașov. Arată că el ar fi avut privilegiile strungarilor în mîinile sale și le-ar fi văzut că unele erau scrise pe pergament, erau privilegiile ungare (eliberate) de un rege, cu sigiliu ștampilat. Căci ar fi avut și alte privilegiile germane acest lucru îl știe precis, deci că strungarii în lemn din Rîșnov ar fi avut o breaslă onorabilă.

²¹ *Ibidem*, Testimoniul 1—6 din atestul privind diferendul dintre strungarii în lemn din Rîșnov și breasla strungarilor în lemn din Brașov.

Testimoniu 2. Z. Kraft fost vilic din Rîșnov circa pe la anul 1716, depune de asemenea sub jurământ, că el ar ști că strungarii din Rîșnov ar fi avut privilegiu frumoase și ar fi deținut tot timpul o breaslă onorabilă, confecționând în consecință tot timpul ploști de ceară vânzându-le fără restricție la târgul din Brașov cât și la cel din Cîmpulung.

Testimoniu 3. Andrei Ziegman Kraft, jurat din Rîșnov de 88 ani depune mărturie că strungarii din Rîșnov ar fi avut privilegiu frumoase, deținând o breaslă onorabilă — săvîrșind toate felurile de munci din această ramură și au confecționat ploști de ceară fără restricție.

Testimoniu 4. Ioan Marzell bătrînul fost gociman la Rîșnov de 83 ani atestă, că strungarii din Rîșnov au avut întotdeauna regulamente (statute) de breaslă, s-ar fi întrunit anual la lăsatul secului (noaptea de carnaval) ținînd atunci alegerile. El mai știe că ar fi lucrat o lună întregă în pădure expunînd produsele lor pentru vânzare atît în Țara Românească cît și în alte părți. Ei ar fi avut dreptul să facă tot felul de lucrări. În special despre ploștile de ceară nu poate să spună nimic că nu ar fi dat atenție acestui lucru.

Testimoniu 5. Luchschen Lukas, fost gociman la Rîșnov, 58 ani, atestă: tatăl său de același nume ar fi fost strungar și a păstrat tot timpul regulamentul breslei și ar fi săvîrșit toate felurile de munci. Un clopotar din Codlea și un locuitor din Cristian amîndoi strungari ar fi venit în fiecare an la adunarea ținută la Rîșnov.

Testimoniu 6. Gabor Mechel locuitor din Rîșnov ar fi ținut întotdeauna regimul de breaslă în mod onorabil și ar fi avut frumoase privilegiu pe care le-a și văzut, fiind prezent la adunarea lor din noaptea lăsatului secului în multe rînduri ca oaspetele lor vânzînd privilegiile lor. El mai știe că strungarii din Rîșnov ar fi confecționat și ploști de ceară vânzându-le apoi liber la târgul din Brașov. S-ar fi întîmplat o dată că strungarii din Brașov le-ar fi confiscat produsele și ajungînd acest caz la dezbatere Andrei Porr (din Rîșnov) ar fi lucrat o ploscă din ceară cu două despărțituri pe care a prezentat-o magistratului brașovean. Atunci judele orășenesc Simon Dietrich ar fi întrebat pe strungarii brașoveni dacă ei ar fi în stare a face asemenea ploști? Nimeni dintre ei nu se încumeta să facă asemenea ploști, atunci magistratul onorabil brașovean a dat strungarilor din Rîșnov privilegiul (libertatea, voie) — dacă vor putea săvîrși muncile de strungărie, li se va permite să-și vîndă produsele lor la târgul obișnuit brașovean.

Testimoniu 7. „Gabor Georg locuitor din Rîșnov, de 75 ani, atestă întru toate mărturiile depuse în cele 6 puncte de mai sus”²².

În completarea cercetărilor privind existența și vechimea acestei bresle consiliul orașului Brașov consemnează separat și alte mărturii: În luna ianuarie 1723 Iohan Barbenius atestază că „a auzit de la tatăl său că a existat breaslă a strungarilor în Rîșnov, care a avut libertatea de a face buți și de a le duce în Valahia. Și tatăl său lucra săptămîni întregi în pădure și apoi vindea în Brașov și Valahia”²³.

Tot în anul 1723 luna ianuarie 31, Georgius Czelah, predicatorul cel mai bătrîn din Rîșnov, „atestează că înainte cu 28—29 ani a văzut la răposatul socru Schnabel Mihail fost judecător și bătrîn în breasla strungarilor, privilegiile breslei cu sigiliile lor”²⁴.

De asemenea în anul 1723 luna ianuarie 28, Thomas Schnabel judecător din Rîșnov, Zeymen Kraft fost primar în Rîșnov, Andreas Zeymen jurat în Rîșnov și alții „depun mărturie în pricina dintre breasla strungarilor din Rîșnov și cea din Brașov în prezența lui Christian Kasper și Valentin Tarterler, arătînd că strungarii din Rîșnov au avut dreptul să vîndă nestingheriți buți și butoaie pe piața Brașovului și Cîmpulungului”²⁵.

Deși mărturiile aduse de breslașii rîșnoveni erau concludente în privința existenței breslei lor, discuțiile au continuat încă aproape șase ani. Breslașii rîșnoveni au prezentat magistratului orașului un proiect de statute, care a fost pus în discuția consiliului orașenesc și a reprezentanților breslei strungarilor în lemn din Brașov. După mai multe dezbateri, s-a alcătuit un statut cuprinzînd 20 de articole dintre care art. 12. la ultima cenzură a fost șters, fiind întocmit un alt articol nenumărat, scris deasupra articolului nr. 1 (fig. 6).

În ședința consiliului orașului Brașov din 21 martie 1729, de față fiind Stephanus Filstich jude, Lucas Seiler doctor în medicină, ajutor jude, Martinus Schneewerss chestor și mai mulți jurați, statutele breslei strungarilor în lemn din Rîșnov au fost „aprobate, ratificate și confirmate” (fig. 5).

În expunerea de motive a aprobării acestor statute se dau următoarele informații justificative:

„Noi, după citirea chibzuită atentă a statutului supus, îl considerăm bazat pe echitate și ca nefiind în dezavantajul binelui comun și cuprinzînd

²² Arh. st. Brașov. Gabor Georg — locuitor din Rîșnov — depune mărturie în apărarea cauzei strungarilor în lemn din Rîșnov.

²³ Arh. st. Brașov. Actele breslelor, pachet I, nr. 62, anexă nr. 2, text german (vezi fig. 14).

²⁴ *Ibidem*, anexa nr. 1, text german (fig. 14).

²⁵ *Ibidem*, act nr. 60, text germ. (fig. 8).

în el tot ce este în acord cu menținerea bunelor moravuri și ordinii, am satisfăcut cu multă plăcere dorința justă și prin hotărârea unanimă a consiliului nu numai că l-am menținut și pe viitor în forma lui potrivită stării breslei, ci am aprobat ratificat și confirmat statutul prezent, *nou întocmit și supus nouă*, ca dumneavoastră și posteritatea dumneavoastră în baza acestei „Largitum“ să-l puteți folosi pentru respectarea apărării libertăților breslei dumneavoastră, uzanțelor și ordinii. Spre mai marea asigurare și respectare a actului, vi s-a înmînat dumneavoastră onoratei bresle a strungarilor în lemn din Rîșnov acest statut al libertăților breslei, sub semnătură autentică cu sigiliul obișnuit al orașului imprimat alături. S-a petrecut în Brașov în 21 martie 1729²⁶.

Proiectul de statut, devenit după confirmare legea de bază a breslei strungarilor în lemn din Rîșnov, conținea pe lângă unele dispozițiuni comune tuturor breslelor și norme caracteristice specificului de producție în mediul rural.

În articolul nenumărat de la început se stabilește condiția naționalității membrilor breslei, excluzînd primirea acelor care nu erau germani: „Cine vrea să ajungă la meseria de strungar să fie de origine (proveniență) națiune curat săsească-germană și să fie conceput dintr-un pat conjugal cast“.

Art. 1 și 2 se referă la durata învățării meseriei, stabilind 2 ani pentru fiii de breslași și 3 ani pentru ceilalți.

Art. 3 prevede sancțiuni pentru „ucenicul care fuge de la meșterul său fără cauză motivată“, stabilind ca pedeapsă plata unui florin pentru prima fugă, 2 florini pentru a doua și excluderea de la meserie în cazul cînd fugea pentru a treia oară.

Articolul 4 se referă la acei meșteri care pe lângă meserie practicau și agricultura. Deoarece foloseau în muncile agricole pe ucenici, ei erau obligați să-i înzestreze pe aceștia, în timpul uceniciei „cu îmbrăcăminte și haine“.

Articolul 5 prevede obligațiile meșterului și ucenicilor la terminarea stagiului de învățatură a meseriei: „Și-a îndeplinit un ucenic anii de ucenicie în mod cinstit și s-a comportat credincios, meșterul să fie obligat să-i dea la eliberarea lui: 1 haină pentru 1 fl., o pereche de pantaloni și o pereche de cizme. În schimb ucenicul va oferi onoratei bresle un ospăț compus dintr-o friptură de vită și 4 măsuri de vin“ (fig. 7).

Articolele 6, 7 și 8 cuprind norme pentru calfe. Stagiul de calfă (art. 6) este de minimum un an. După expirarea acestui termen, calfa pentru a

²⁶ *Ibidem*, actele breslelor, pachet I, nr. 57, original, 4 f. (35 × 22), filigran.

deveni meșter (art. 7) trebuia să dea un examen, denumit „*lucrul de meșter*“, care consta în executarea unei roțițe de bumbac de patru optimi și a două duzini de farfurii.

Executarea acestor lucrări ne arată că breasla strungarilor în lemn deservea prin produsele sale breasla țesătorilor. După trecerea examenului de meșter (art. 8) tânărul meșteșugar avea dreptul să se înscrie în breasla respectivă, plătind 4 florini dacă era fiu de meșter, sau 8 florini dacă tatăl său nu era breslaş.

Articolul 9, formulat la cererea breslei strungarilor în lemn din Brașov și desigur impus de aceasta, prevedea restricțiuni în privința executării unor lucrări de către breslașii rîșnoveni. „După ce un meșter a obținut în acest fel dreptul de a fi în breaslă îi este permisă executarea diferitelor lucruri de strungărie, exceptînd lucrul ploștilor acoperite cu ceară, cît și lucrul de șurub și lucrul pictat, executarea acestor categorii revenea numai breslei strungarilor în lemn orășenești în ale căror atribuții breasla strungarilor în lemn rîșnoveană nu poate interveni sub riscul pierderii lucrului, din care judecătoriei revine jumătate și breslei a treia parte“ (fig. 8).

Tot breasla strungarilor în lemn din Brașov a impus și redactarea articolului 10 în favoarea sa, restrîngînd breslașilor rîșnoveni dreptul desfacerii produselor pe piața brașoveană. Roțile de tors, talerele, străchinile și ceștile puteau fi vîndute oriunde, celelalte produse rîșnovene însă nu puteau fi desfăcute decît în anumite locuri stabilite.

Articolul 11 prevedea obligativitatea stabilirii domiciliului în Rîșnov a locuitorilor din satele din împrejurimi, cum sînt: Cristianul, Ghimbavul etc. în cazul cînd voiau să învețe meseria de strungar în lemn la Rîșnov. Această dispozițiune întîlnită și la breasla rotarilor deriva din caracterul dominant al breslelor.

Grija pentru familia meșterului strungar decedat este înscrisă în articolul 13 care prevedea obligația morală a fiului de meșteșugar de a lucra în atelierul părintesc pentru a-și întreține mama văduvă.

Alegerea conducătorilor breslei și a inspectorului de breaslă, după cum stabilește art. 14, se făcea în fiecare an la o dată fixată dinainte. Cu această ocazie se citea statutul breslei în fața întregii adunări, pentru a fi bine cunoscut de fiecare membru.

Art. 15 prevedea ca funcția de „Zumptwamer“²⁷ să fie îndeplinită întotdeauna de meșterul cel mai tînăr.

²⁷ „Zumptwamer“: funcție onorabilă.

Cazurile de injurii și calomnii ușoare dintre breslași, conf. art. 16, erau sancționate pînă la 1 florin „după aprecierea breslei“, iar conflictele mai grave erau de competența instanțelor judecătorești.

Ultimele patru articole (17—20) se referă la litigiile care se puteau ivi între breslași, sau între breslași și străini cu ocazia exploataării din pădure a materialului lemnos necesar confecționării diferitelor obiecte. Potrivit art. 17, lemnul tăiat de un breslaș trebuia măsurat și însemnat de acesta, iar în cazul cînd un alt breslaș încerca să și-l însușească era pedepsit cu 1 florin. Cînd lemnul tăiat nu era însemnat de proprietar, putea fi însușit de orice breslaș fără a fi pedepsit. În acest caz — conf. art. 18 — amenda de un florin se aplica meșterului care tăiasse lemnul și nu-l însemnase.

Meșterii erau obligați, după cum prevedea art. 19, să taie lemnele din pădure numai în limita necesarului. Dacă un meșter tăia mai mult lemn decît avea nevoie, atunci trebuia să anunțe conducerea breslei, care repartiza surplusul altor breslași. În cazul cînd nu anunța conducerea breslei de acest fapt și lemnele putrezeau în pădure, cel vinovat era pedepsit cu plata unui florin. Prin aceste măsuri se asigura folosirea rațională a materialului lemnos și ocrotirea pădurilor.

Art. 20, ultimul, se referea la cazurile cînd lemnele din hotarul Rîșnovului erau tăiate de străini fără autorizație. În asemenea împrejurări aceste lemne puteau fi ridicate de orice meșter rîșnovean.

Din analiza conținutului articolelor celor două statute se pot trage anumite concluzii privind organizarea și activitatea breslelor nu numai din Rîșnov și orașul Brașov, dar și din alte așezări ale Țării Bîrsei, unde au existat asemenea bresle:

1. Breslele din Brașov, în funcție de specificul producției, controlau și îndrumau activitatea breslelor din întreaga Țară a Bîrsei. Acest fapt apare evident pentru breasla strungarilor în lemn și breasla rotarilor din Rîșnov și Cristian.

2. În jurul anului 1620, în Țara Bîrsei a avut loc o reorganizare a breslelor dîndu-se fiecăreia statute confirmate de breasla tutelară din orașul Brașov și aprobate de magistratura orașului.

3. Pînă în anul 1723 cînd breasla strungarilor și breasla rotarilor din Rîșnov cer reconstituirea statutelor din anul 1620 care fuseseră arse în timpul marelui incendiu din anul 1718, breasla rotarilor din Rîșnov și breasla rotarilor din Cristian formează o singură breaslă, avînd un singur statut, păstrat în copie de fiecare unitate în parte.

4. Din punct de vedere teritorial din bresle nu puteau face parte decât localnicii. În cazul cînd un locuitor din altă comună voia să învețe meseria la Rîșnov trebuia să-și stabilească domiciliul în această localitate.

5. Breasla strungarilor în lemn cerea ca primă condiție de admitere, originea săsească a meșteșugarilor. Breasla rotarilor admitea la învățatul meseriei și alte naționalități prevăzute prin art. 4: „dacă un străin vrea să învețe meseria, trebuie să plătească 3 florini și să muncească 3 ani de zile neîntrerupt”²⁸.

6. Breslele orașului Brașov care patronau breslele cu producție similară din satele Țării Bîrsei, urmărind îmbogățirea lor, impuneau acestora anumite restricțiuni în privința producției de mărfuri. Astfel, strungarilor în lemn din breasla Rîșnovului — după cum am văzut — le era interzis conform articolului 10 din statut „lucrul ploștilor acoperite cu ceară cît și lucrul de șurub și lucrul pictat“, pentru a nu concura produsele breslelor brașovene.

De asemenea, desfacerea mărfurilor pe piața Brașovului nu se putea face decât în anumite locuri.

Statutele, și anume: statutul din 1723 al rotarilor și cel din 1729 al strungarilor în lemn din Rîșnov au format baza juridică a organizării și funcționării celor două bresle pînă la data desființării lor din anul 1872.

După cum se știe, dezvoltarea impetuoasă a modului de producție capitalist din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a impus legea din 1872 a desființării tuturor breslelor, care, de altfel, își pierduseră importanța economică încă din anul 1860, odată cu aplicarea legii care stăvilea principiul libertății exercitării meseriilor.

²⁸ Statutul rotarilor — Art. 4 (fig. 2).

31 STEPHANUS
 FILLSTICH Richter
 GEORGIUS DRAUH
 alter Richter. GEOR
 GIUS CARO HORN
 DLUCAS Bruder alter Horn.

ANDREAS Richter. SIMON Domp
 ner. PETERUS Nemes. GEORGIUS
 Schuch. CHRISTIAN. Casper.
 JOHANNIS Drauh. BARTO
 lomae Richter. MICHAEL
 FRIEDRICH VALENTINUS
 Richter. THOMAS Richter
 über PAULUS Christels.
 MARCELINUS Schuchmeiß.

ANDREAS Lammert und
 STEPHANUS Wältyer.
 sammtliche Rathe Beichworre
 der Anwalt Horn IX. D. D.
 1572 zu Liebenburg.
 Wir haben uns zum besten gehalten
 haben den es gebührt zu wissen. was
 gehalten in diesem Jahr hat aus es
 wissen die erobete. Hannes Schum
 bers Diner mann. Georg Mays
 burger und Reorten Richter un

Neustadt. Dinst. Richter und Am
 tlich in dem das die Anwalt Rechenst
 im zu einem Richter. Dinst. in
 ROSEDT. Richter. Richter und Richter.
 im das eroberte. Richter. Richter
 in die Anwalt Richter. Richter in die
 1572. in die Anwalt Richter. Richter
 in die Anwalt Richter. Richter in die
 1572. in die Anwalt Richter. Richter
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.

Neustadt. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.
 Richter. Richter. Richter. Richter.

Fig. 1. Papii di Statutul rotarilor in Ienn".

Vorderung guter Sitten und Tugend.
Verhinderung deroer. unter dem Statte.
Stapel fertigen befrachten und an-
bun. so zu haben

Der vierte von Articul Jungere
alles lauzee. als

Articul. 1.
Es soll die ganze Jungere Jahrligen.
auf die Fast Nacht Zeit von denen
Junge Meistere genant und besam-
let werden. moßli die Articul came
sich ein jede darvon wegen konne. ver-
lesen die Zeit Meistere und Meister. die
Junge Gemeinheit nach. auch ein er-
wehlet und besetzt. und die Rechnung
von den Alde. Dann breuen zehlicher we-
den soll. und treuer beyn nicht verbet-
tet. Das alle Mann es amfome Meistere
seiner Nachbent sein. und hat nach

an. 1517. 11. 24. 1517. 11. 24.

Articul 2.

Die Junge Meistere annehmen zu sachen
sich gelubet haben. dem die in Alde-
den andern mit Schmutz Worten angriffen
muß. der sich der selbstigen überwachen
nach für einen jeden Meistere und so.
den auch nachsinnung der Junge Meistere
auch schamit gehalten werden. Der dard
alder and die schuldig den werdt zuzun-
ten Alde. so hant die Junge Meistere
in treue des Statte der in Gemeinheit
rechten 1517.

Articul. 3.
Es soll für den Junge nach der Hand
eingetragen werden. so nach treuen ge-
ren und treuer treuer Nation in
Ober aber einer der Jungen ohne Alde
und Alde. der sich weihen aufstunget
und anwilt. soll geschick werden und so

Articul 4.

Wenn sich einer Meistere Sohn auf die
Junge Zeit begehrt. soll er in die Zeit ge-
ben 40 50. Das Wort aber sich si so
betreiben soll. für die Meistere und Junge

unterhalb. 1517. 11. 24. 1517. 11. 24.
1517. 11. 24. 1517. 11. 24.
1517. 11. 24. 1517. 11. 24.
1517. 11. 24. 1517. 11. 24.

Articul 5.

Ein jeder Junge soll treuer treuer hand
des Meistere treuer. in dem er aberschick
nach stant und selbstigen sein nach-
sinnung so von den Junge Meistere nach
treuer treuer treuer. 1517. 11. 24. 1517. 11. 24.

1517. 11. 24. 1517. 11. 24.
1517. 11. 24. 1517. 11. 24.
1517. 11. 24. 1517. 11. 24.
1517. 11. 24. 1517. 11. 24.

Articul 6.

Wird ein jeder Junge nach dem er nach
gehandelt hat. sich in dem Alde. als zu
sachsinnung. so treuer treuer treuer. nach
zu sachen. treuer treuer. 1517. 11. 24. 1517. 11. 24.

Fig. 2. Pagini din Statutul rotarilor in Iernă.

Itzumbel das drit X. in. worzu es das
Nitz selber mit haueu beissen. Zugelien soll.

Articul. 7.

Nach dem also anre hier Lehr und Ho-
sellien Franckes Jahr erfüllt hat. soll er
ehe er het verheiratet und also im He-
sellien Franck zur Prob und Zueweilung in
des Meiser Buchs einen zantzen Wagen
langt allem Meiser machen. und an das
des Maats erlegen sol. 7. Solte er aber
von denen des und Gebau Meiser nicht
sattig erkant werden. soll er nach dert

erkant. nach dem am Wagen viel
oder wenig gezelet worden. gestraffe werden

Articul. 8.

Wenn das Meiser. Seuch außgefer-
tiger worden. soll der Beselt. so in des
des verlanget eingenommen zu werden.
für das Meiser Maß erlegen sol. 14.
oder aber nach eigenem Befallen ein Maß geben.

Articul. 9.

Soll junger Meiser. süßig in die des
anaerigter. se nicht frey ehe den dert

Lehren einen Lehr Jungen ein zu bringen.
welcher aber solches von würde soll ge-
strafe werden und sol. 1.

Articul. 10.

Soll ein Meiser einen solchen Sohn hore
soll. so das Hand Werk gelernt hat. ver-
mag bey der Mann arbeiten. so lange die
besoltes eine Witwe verbleibet

Articul. 11.

Man von Meiser verwarret und einzeln sein
soll. wessen er nicht bene Arbeit zu geben

so soll er denselben einem andern Meiser
verdingen das Hand Werk zu lernen.
Der Meiser soll also das Maß und 2
sol. Der Junge aber nichts geben.

Articul. 12.

Der Verwarret. und des Meiser sollen die
andern Meiser. über tragen der Arbeit
wegen mit Beselt verbleiben werden

Articul. 13.

Der Gebau Meiser Schuldiener wird
soll sein Fleiß und öfters. nehmliches alle

Wird das der Meiser Arbeit zu besorgen
und dieselbe mit und gut zu machen
soll. bey dem eines Gulden. so die Meiser
nachtrag hat.

Articul. 14.

Demnach allen Prohern bey dert
tun der Arbeit quäver mit. Magere
Arbeit zu machen. und die besolte Ero-
ner Wagner Funke die Gewalt hat. in
dem ganzen Fürstenthümlichen District
Eroner Arbeit auf zu setzen. und die
des Gerichts Gewalt mit zu nehmen.

Also ist der Hofenauer und We-
stlicher Wagner Funke unversehrt.
die von fremden Prohern zu ihnen gehor-
re. Prohernische Mann mit Hülffe des
Berichts mach zu nehmen und die hest-
en Eroner Funke zu vermelden. wo
für ihnen des verbleibenden. Dritttheil
völlige Hesthe zu geben soll.

Articul. 15.

Nach dem die Fech zu Hofenauer die
Eroner Wagner Fech. nach late der
alten Articul erkant und die de

pendence von Derselben haben nicht.
Also sind sie von Derselben in künftigen
Partien zwar nicht nur sich unterrichten
lassen: Sondern auch, wo dieser
Articul nicht hinlänglich und einige
Declaration verlanget, selbige auch
in Eroner Wagner Articula supplire
und erläutere werden sollen.

Wenn Wir nun also vorgerachende
Articul zur gehörigen Revision über
nehmen und nach deren Überlegung
und Überlegung, wie auch fleißiger Col
lation mit deren hiesiger Wagner
Zunft Articula, gefunden, das

Dieses für hülff, und zu obgemeldeter
Wagner Zunft in Rosenau fernere
Conservation, notwendig erachtet wor
den. Also haben dieselbe comuni Con
sensu und auf obrigkeitlicher Autho
rität hierdurch approbirt und confir
mirt. Allermaßen Dieselbe zu bessere
Observation und Befräftigung wie
dem gewöhnlichen Stadt Signet befohlen
in forma valente, der hiesigen Wag
ner Zunft in Rosenau, und Derselben
Nachkommen sicut capere und auf
gehalten haben.

So geschehen EXXXI. JAHRE
den zehenden Tag, im Jahr nach
Christi unser Erlösers Geburt:
Ein Tausend, Sieben Hundert,
Drey und Zwanzig

Christoph
nabst
Martinus
Christoph

Fig. 4. Pagini din Statutul "orariilor in Iernu".

<https://biblioteca-digitala.ro>

Handwritten text in German, appearing to be a list or inventory of items, possibly related to a library or collection. The text is dense and spans multiple lines.

17. Die Apphans Feldm. Kupfer. West. Väter. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Handwritten text in German, appearing to be a list or inventory of items, possibly related to a library or collection. The text is dense and spans multiple lines.

17. Die Apphans Feldm. Kupfer. West. Väter. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Fig. 5—6. Pagini din „Statutul strungarilor in Iemni”.

1874

Handwritten text, possibly a date or title, partially obscured.

13. Die... an...
 ...
 14. ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Fig. 9. — 10. Pagini din „Statutul strungarilor in lemn”.

BEITRÄGE BETREFFEND DIE ORGANISIERUNG DER WAGNERZUNFT UND DER DRECHSLERZUNFT AUS RÎȘNOV (ROSENAU), KREIS BRAȘOV (KRONSTADT)

(ZUSAMMENFASSUNG)

Bis zur Stunde war die Entwicklung des Gewerbes in Rîșnov (Rosenau), Kreis Brașov (Kronstadt), im Mittelalter noch nicht Gegenstand historischer Untersuchungen. Durch die unlängst erfolgte Entdeckung der Originale der Zunftstatuten der Wagner- und der Drechslerzunft ist der Verfasser in der Lage, Beiträge zur Zunftgeschichte von Rosenau zu bringen, indem er auch andere ungedruckte Quellen heranzieht.

Eine Statistik aus 1832 führt in Rosenau drei Zünfte an, und zwar a) die Weberzunft mit 44 Meistern, b) die Wagnerzunft mit 25 Meistern und c) die Drechslerzunft mit 12 Meistern.

Bei dem gegenwärtigen Stand der Forschungen ist die Gründung und die ursprüngliche Organisation der Rosenauer Zünfte nicht mit Sicherheit zu bestimmen, aber auf Grund ihrer Statuten kann das Bestehen der Wagnerzunft und der Drechslerzunft schon in den ersten Jahrzehnten des 17. Jahrhunderts als sicher festgestellt werden.

Die vom Verfasser entdeckten und in der Arbeit veröffentlichten Statuten stammen aus 1723 — für die Wagnerzunft, und 1729 — für die Drechslerzunft. Dies sind aber nicht die ältesten Statuten, sondern sie sind nach dem Vorbild der Statuten aus 1620 erneuert worden, da deren Originale beim Brand von 1718 zugrunde gingen, als ein Grossteil von Rosenau abbrannte.

Als Ergebnis der Untersuchung des Inhalts der beiden Zunftstatuten gelangt der Verfasser zu einigen Schlussfolgerungen über die Organisation und die Tätigkeit der Zünfte nicht nur in Rosenau, sondern auch in Kronstadt und in andern Orten des Burzenlandes:

1. Die Kronstädter Zünfte überwachten die Tätigkeit der Zünfte des gleichen Gewerbes im ganzen Burzenland; dies geht eindeutig in Betreff der

Drechslerzunft aus den Quellen hervor, desgleichen auch betreffend die Wagnerzunft aus Rosenau und Cristian (Neustadt).

2. Um 1620 fand im Burzenland eine Neuorganisation der Zünfte statt, in deren Rahmen alle Zünfte Statuten von den Kronstädter Oberzünften erhielten, die vom Kronstädter Magistrat genehmigt waren.

3. Bis 1723, als die Rosenauer Drechsler- und Wagnerzunft die Erneuerung der im Brand von 1718 vernichteten Statuten aus 1620 ansuchte, bildete die Wagnerzunft aus Rosenau mit der aus Neustadt eine gemeinsame Zunft mit einem gemeinsamen Statut, von dem an beiden Orten je eine Abschrift aufbewahrt wurde.

4. Mitglieder der Zünfte konnten nur Einheimische werden. Wenn ein Auswärtiger in Rosenau ein Handwerk erlernen wollte, musste er auch seinen Wohnsitz her verlegen.

5. Die Drechslerzunft verlangte als erste Bedingung zur Aufnahme in die Zunft, dass die Handwerker sächsischer Abstammung seien. Die Wagnerzunft gestattete das Erlernen des Handwerks auch Angehörigen anderer Nationalitäten, wie aus dem vierten Artikel hervorgeht: „Wenn aber ein Frembder das Handwerk lernen wil, sol er in die Zech geben flor. 3 und darnach Drey Jahr zu dienen schuldig seyn“.

6. Die Kronstädter Oberzünfte, die ihre eigene Bereicherung verfolgten, erlegten den gleichartigen Burzenländer Zünften verschiedene Produktionsbeschränkungen auf. So war den Rosenauer Drechslern verboten „die mit Wachs begossene Flaschen-Arbeit, wie auch die Schrauben-Arbeit, und die gemahlte Arbeit herzustellen. Ebenso konnten die Erzeugnisse der Rosenauer Meister nur an bestimmten Orten verkauft werden.

Die neuen Zunftstatuten aus 1723 für die Wagner und aus 1729 für die Drechsler aus Rosenau bildeten die rechtliche Grundlage für die Organisation und die Tätigkeit dieser beiden Zünfte bis zu ihrer Auflösung im Jahre 1872, als, in Folge der stürmischen Entwicklung der kapitalistischen Produktionsweise, die Zünfte in Siebenbürgen durch ein Gesetz aufgelöst wurden.

VERZEICHNIS DER ABBILDUNGEN

Abb. 1-4. Statut der Wagnerzunft aus Rîșnov (Rosenau) — 1723.

Abb. 5-11. Statut der Drechslerzunft aus Rosenau 1729.

Abb. 12-13. Zeugenaussagen im Streit der Rosenauer Drechsler gegen die Kronstädter Drechslerzunft, 1723.

Abb. 14. a, Zeugenaussage von Georgius Czelch und b, von Johann Barbenius in dem Streit der Rosenauer Drechsler gegen die Kronstädter Drechslerzunft, 1723.